

Thész Dóra, Tóth András, Varga Gábor, Varga Nikolett, Vida István, Zahornitzky Tamás vettek részt.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE

159. Komlóska, Pusztavár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Kö

A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kara Művelődéstörténeti és Muzeológiai Tanszéke és a Magyar Nemzeti Múzeum Sáropataki Rákóczi Múzeuma 1999-ben elnyerte a Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat támogatását „Az egykori Tolcsva terra középkori településtörténetének forrásai” címmel benyújtott közös programjával. Ennek az elsősorban egyetemi hallgatók munkáján alapuló projektnek részeként ebben az évben folytattuk a Komlóska feletti 435 m magas hegyen emelkedő Pusztavár – középkori nevén Sólomos – 2001-ben megkezdett szondázó jellegű régészeti kutatását.

Az ez évi feltárások három helyszínen zajlottak. Egyrészt az É-i várrész egy újabb, K-i pontján vizsgáltuk a várfalhoz kapcsolódó rétegeket, másrészt a két várrész K-i találkozási pontját kutattuk, annak érdekében, hogy ellenőrizzük, hasonló-e itt a falak egymáshoz való viszonya az előző évben a Ny-i részen megfigyeltekhez. Munkánk legjelentősebb részét azonban a D-i várrész kerek tornya K-i oldalán végzett kutatás jelentette, ahol sikerült tisztáznunk az építmények alaprajzi helyzetét és a külső törmelékrétegek vastagságát, részben egy tervezett műemléki helyreállítás előkészítésére.

Az É-i várrészben nyitott kutatóárokban a felső, vékonyabb humuszos részt leszámítva átlag 50 cm vastag, egységes köves feltöltés jelentkezett az altalaj felett, melyből durvább csigavonaldíszes és finomabb festett középkori edénytöredék, vasszeg, kevés patics, valamint őskori cserép és obszidián is előkerült. E leletek többsége – hasonlóan az előző évben ásott árkokból származókhoz – minden bizonnyal elsősorban a vár építésekor kerülhetett a feltöltésbe.

Az É-i és a D-i várrész K-i kapcsolódásánál nyitott szelvényben mintegy 4 m hosszan tártuk fel a közös K-i falat, amely azonban – eltérően a Ny-i oldalon az előző évben megfigyeltektől – nem mutatott semmiféle elválást. Ez ugyanakkor még nem jelenti azt, hogy együtt épült volna fel a két várrész, hiszen újjáépítéssel is számolhatunk, s még amúgy sem sikerült tisztáznunk a két várrészt elválasztó fal viszonyát a feltárt K-i falhoz.

A D-i várrész kerek tornyának kutatása során megállapítottuk, hogy annak D-i részén 150 cm vastag, nagy köves omlásréteg alatt jelentkezik a természetes sziklafelszín, így a toronybelsőben még mintegy 100 cm vastag omladék eltávolításával tárható csak fel az egykori járósínt. A torony K-i oldalán húzódó 50–80 cm vastag nagyköves réteg elbontása során kiderült, hogy az egykor bizonyára többemeletes kerek építményhez annak érintője vonalában egy É-D-i irányú fal csatla-

kozik, mely derékszöveget alkot a torony ugyancsak részben feltárt É-i fala külső, K-Ny-i falsíkjaival. Már a teljes feltárás előtt is valószínűsíthető, hogy az előbbi fal párhuzamos az É felé elhelyezkedő, már korábban is ismert építmény Ny-i falával, így arra kell gondolnunk, hogy a D-i várrész kerek tornya nem állt szabadon, hanem É felől kapcsolódott hozzá egy téglalap alaprajzú, több térre, sőt több szintre tagolódó, bizonyára alacsonyabb (lakó?) épület.

FELD ISTVÁN – GÁL VIKTOR

160. Koroncó, Haraszi út

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Á, Ú

2002. február 7-én helyi lakos kirándulása során a falu határától indulva a csatorna partjáig terjedően számos cseréptöredéket gyűjtött, és adott át a régészeti gyűjtemény számára. A leletek őskori, Árpád-kori és újkori kerámiák.

Az érintett terület helyrajzi számai: 0175/15–31; 0212/13.

M. EGRY ILDIKÓ

161. Kóka határa

(Pest megye) R, B, Sza, LT, Á, Kk

Kóka a Gödöllői-dombság DK-i részén fekszik, patakokkal és erekkel sűrűn szabdalts területen. Először ezen patakok és erek magas partjain kezdtem el a munkát, a település É-i részén. Tavasszal az Úszú-dűlő K-i végében találtam az 5. sz. lelőhelyet, amely egy kiszáradt ér magaspartján terül el. A talált leletek a Pécel-Baden kultúrára engedtek következtetni.

A friss őszi szántások után újra lehetőségem nyílt a terepbejárásra, amit Kóka É-i határrészén folytattam. Az 1. számú szarmata és késő Árpád-kori lelőhelyet, a 2. számú kelta és valószínűleg középső bronzkori lelőhelyet valamint a 6. számú szarmata lelőhelyet azonosítottam.

Októberben a Kóka ÉK-i részén elhelyezkedő, kora bronzkori hatvani kultúra földváron sajnálattal tapasztaltam, hogy a földvár tetején 5-6 db rablógödör tátong. A gödrök oldalán rengeteg edénytöredék feküdt és a gödrök metszetében jól látszottak a földvár égési rétegei is. Egyértelműen kincskeresés céljából nyitották a gödröket. A leleteket begyűjtöttem.

A település D-i részén a Felső-Tápió D-i magaspartján a nyár folyamán erdőtelepítési munkálatok folytak. Az erdő alá mélyszántással dolgozták meg a talajt, amivel hihetetlen pusztítást végeztek. Kéttenyérnyi nagyságú edénytöredékek, fél kőbalta és egy egész edény stb. (merice) is előkerült. Szerencsére a lelőhelynek (3. számú) csak egy vékony sávját tudta elpusztítani a mélyszántás. A lelőhely nagy része kevésbé tűnt bolygatottnak. A leletek a Pécel-Baden kultúra körébe tartoznak. Ugyanebben a dűlőben került elő a 7. számú lelőhely is.

A 4. lelőhelyet a Kis-Rét nevű dűlőben a Csíkospatak kókai ága és a dányi ága közötti magaslaton találtam. Itt késő bronzkori, szarmata és késő középkori leleteket gyűjtöttem. A lelőhely Ny-i irányban valószínűleg tovább folytatódik. Ezt a területet nem tudtam bejárni, mert még állt rajta a kukorica.

A Kóka közigazgatási határain belül ez évben végzett régészeti terepbejárásom alkalmával több, már ismert és azonosított lelőhelyet találtam meg, és három újat fedeztem fel: 3., 4., 7. sz. A 3. sz. lelőhely mind közül kiemelkedik, a mélyszántás által a felszínre hozott leletek alapján. A terepbejárásban segítségemre voltak Lichtenstein László és Pópity Dániel régészhallgatók (SZTE-BTK Régészeti Tanszék), valamint Szálka Nikolettta.

BÓKA GERGELY

162. Kóspallag, Szent István utca 24.

(Pest megye) H

A részletes tanulmányt lásd a 81. oldalon!

LANGÓ PÉTER

163. Körmend, Völgyrejáró-dűlő

(Vas megye) Kk

2002. március 14-én bejártuk a Körmend városát É-ről elkerülő út tervezett nyomvonalát. A nyomvonal K-i vége fedett területen, lucernásban és erdőben fut, valamint közvetlenül a Körmend-Szombathely vasútvonal mellett, a Ny-i oldalon is járhatatlan gazos terület van. A nyomvonal többi része szántókon halad keresztül, némely helyen már igen sűrű az őszi vetés. Több árok is keresztezi a nyomvonalat. Egyetlen szórványos lelőhelyet találtunk, ahonnan kevés késő középkori, 16. századi kerámiatöredék került elő. Nem nagy területen igen ritka a leletszóródás.

A lelőhely Körmendtől ÉK-re, a Völgyrejáró- és a Képuti-Nyugati-dűlő határán található. Munkatársak: Farkas Csilla, Sosztarits Ottó régészek, Szilasi Attila Bontond régésztechnikus, Derdák Ferenc geodéta, Kiss Krisztina adattáros, Balázs Péter.

FARKAS CSILLA

164. Környe, Tópart utca 17–19.

(Komárom-Esztergom megye) Ró

Környén első ízben Radnóti Aladár, a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa végzett leletmentő illetve próbafeltárást 1941-ben. A környei tó kiszáradt medrében egy K–Ny irányú, 2,2 m vastag öntött falazási technikával készült római falrészletet nagyjából 3 m széles alapozással, illetve a kívülről hozzá csatlakozó 15,6 m átmérőjű, 2,2 m vastag falú kerek tornyot tárt fel, melyről megállapította, hogy egy késő római belső erőd falrészlete. Nem sokkal később a környei malom udvarán egy hatalmas esőzés hasonló méretű fal-, illetve toronyrész-

letet mosott ki, mely fal É–D irányú volt. E két falrészlet összekötésével meg lehetett állapítani az erőd délnyugati sarkát. Ez után, valamint a község területén építkezés közben előkerült leletek alapján Radnóti Aladár egy téglalap alakú, É–D hossz tengelyű erődalaprajzot rekonstruált. Soproni Sándor megállapította, hogy az erőd azonos lehet a Notitia Dignitatumban említett *Vincentia castrum*mal.

Tóth Endre több évig tartó terepbejárás után kétséget kizáróan megállapította, hogy az erőd alapterülete a Radnóti Aladár által javasoltnál jóval nagyobb. Számításai szerint az erőd alapterülete valószínűsíthetően nagyjából 340×350 m lehetett. Rekonstrukciós rajza alapján indult újra a Magyar Nemzeti Múzeum részéről az erőd kutatása a XIX. Limeskongresszus szervezőbizottságának programjavaslata alapján, a Nemzeti Kulturális Alap finanszírozásával. Célként először a nyugati fal megtalálását tűztük ki.

A 2002. szeptember 23–27. között végzett próbafeltárás megkezdése előtt georadar vizsgálatot végeztünk a környei tó északi partján, amit Pattantyús Á. Miklós, az ELTE Geofizikai Intézetének munkatársa végzett a nyugati és az északi falra merőlegesen. Eredményei nyomán valószínűsítettünk egy helyszínt a Tópart u. 17–19. sz. házak előtti téren, ahol kutatóárkokat lehet húzni a nyugati fal megtalálása érdekében. Az északi fallal egyelőre nem foglalkoztunk. A műszer pontosan ott mutatta ki a falnyomokat, ahova azokat Tóth Endre rekonstruálta.

Tekintettel arra, hogy a nyugati fal helyét megközelítőleg pontosítani lehetett, három kutatóárkot nyitottunk a területen. 15 m hosszú, 1 m széles első árkunkban alapozásnak tekinthető kősort találtunk 2,8–3 m szélességben. Ezt hitelesítendő húztuk vele párhuzamosan, egy méterrel északabbra a következő K–Ny irányú, 6 m hosszú, 1 m széles kutatóárkunkat, melyben szintén megtaláltuk a falalapozást, valamint nyugati irányba húzódó szórványos kősorokat. A harmadik, 6 m hosszú, 1 m széles kutatóárkunkat ez utóbbival egy vonalban húztuk, 15 méterrel keletebbre, de egy kerámiával teli beásáson kívül semmi nem volt benne. Az árkokban a kövek összessége által nyújtott kép – összevetve a Radnóti Aladár által kiásott torony képével – megengedi azt a feltételezést, hogy egy toronyrészre találtunk rá. Tóth Endre az oldaltornyok tengelytávolságát 35–37 méterben adta meg, ennek alapján a kutatóárkok pozíciója megfelel a délről, a saroktorony kihagyásával számolt második oldaltorony helyzetének.

Az ásatási eredmények a következőkben foglalhatók össze. A környei erőd nyugati fala ÉNy–DK irányban húzódik, a pontos É–D vonaltól nagyjából 25 fokkal eltéréssel. A Radnóti Aladár által rekonstruált vonalhoz képest jóval nyugatabbra húzódik, a Tóth Endre által terepbejárás alapján rekonstruált vonaltól pedig mintegy 20 méterrel keletebbre, vagyis a déli fal hossza ennek alapján 330 m körüli hosszúságban adható meg. A kutatóárkokból előkerült jelentős mennyi-